

Súd: Najvyšší súd
Spisová značka: 6Cdo/44/2023
Identifikačné číslo súdneho spisu: 7220206627
Dátum vydania rozhodnutia: 29. 01. 2025
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Gabriela Klenková
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2025:7220206627.1

Uznesenie

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne TRANSKONTAKT spol. s r. o., Bratislava, Rybníčná 40, IČO: 17 309 182 zastúpenej spoločnosťou STANĚK VETRÁK & PARTNERI, s. r. o., Bratislava-mestská časť Staré Mesto, Dunajská 15, IČO: 36 795 038 proti žalovanej Slovenskej republike, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Bratislava, Račianska 71, o náhradu škody vo výške 1 609 905 eur s príslušenstvom vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 24C/36/2020, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo 7. októbra 2022, sp. zn. 5Co/173/2021, takto

rozhodol:

Senát 8C Najvyššieho súdu Slovenskej republiky p o s t u p u j e vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

odôvodnenie:

1. Okresný súd Košice II (ďalej len „súd prvej inštancie“) v poradí druhým rozsudkom č. k. 24C/36/2020-515 z 29. júna 2021 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyni 1 609 905 eur istiny spolu s úrokom z omeškania vo výške 8 % z dlžnej sumy ročne od 13. marca 2018 do zaplatenia; žalovanej uložil povinnosť nahradiť žalobkyni trovy konania v plnom rozsahu.

1.1. V odôvodnení uviedol, že žalobkyňa sa podanou žalobou domáhala náhrady škody spôsobenej orgánom verejnej moci z dôvodu, že u notára U.. X. C. za účelom preukázania solventnosti U. H. a zložiteľa k realizácii projektu tzv. DEAF olympiády na Slovensku v roku 2011 v Slovenskej republike, zložila dňa 4. apríla 2008 do notárskej úschovy sumu vo výške 1 726 083,70 eura, ktorú mal notár povinnosť dňa 11. apríla 2008 spolu s pripísaným úrokom poukázať na účet žalobkyne. Notár v rozpore s dohodou o notárskej úschove doposiaľ sumu 1 609 905 eur nevrátil. Pre protiprávne konanie notára bolo vedené proti notárovi trestné stíhanie, z ktorého vyplynulo, že notár previedol zložené finančné prostriedky na rôzne účty a uskutočnil výbery v hotovosti vo výške 1 609 905 eur podľa pokynov Jaromíra Rudu, ktoré skutočnosti vyplývajú z rozsudku Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 4T 54/2009 z 30. novembra 2011 a z rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 5To/29/2013 z 23. júla 2013, ako aj z uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Tdo/65/2004 z 19. januára 2016. Pri skúmaní v koho dispozičnej sfére uschované finančné prostriedky skončili, súd prvej inštancie vychádzal z obsahu vykonaného dokazovania v trestnom konaní, lebo v sporovom konaní strany dokazovanie k tejto otázke nenavrhl. Ustálil, že notár zo zloženej sumy vo výške 1 726 083,78 eura dňa 4. apríla 2004 poukázal na bankový účet spoločnosti STAVOTERM Michalovce, s. r. o. sumu vo výške 398 327,03 eura. Dňa 16. apríla 2008 a 24. apríla 2008 poukázal na účet žalobkyne celkovú čiastku 161 178,71 eura. Zostávajúcu časť zložených finančných prostriedkov v období od 4. apríla 2008 do 24. apríla 2008, časť previedol prostredníctvom P. F. na U.H. H. vo výške 25 000 000,- Sk na jeho peňažný účet a neskôr hotovostné platby v sume 3 000 000,- Sk a 200 000,- Sk s tým, že P. F. podľa pokynov U. H. tieto peniaze vložil na neznáme peňažné účty, prípadne ich odovzdal neznámym osobám. Z dôvodu zničenia archívu notára, jeho vytopení dňa 23. decembra 2009, nebolo možné zistiť v koho dispozičnej sfére finančné prostriedky skončili. Ani P. F. nemal vedomosť komu a aké účty peniaze z úschovy uhradil. K uvedenej otázke preto súd prvej inštancie považoval akékoľvek dokazovanie za zmarené.

1.2. Súd prvej inštancie právne vec posúdil v súlade s ustanoveniami § 3 ods. 1, § 4 ods. 1 písm. a) bod 2, § 9 ods. 1, § 17 ods. 1, § 25 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci v znení účinnom do 31. decembra 2008 (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“), § 3 ods. 1, § 2 ods. 2, § 36 ods. 1 veta prvá zákona SNR č. 323/1990 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Notársky poriadok“), § 420 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka. Na základe výsledkov vykonaného dokazovania považoval za preukázané, že notár U.. X. C. nesprávnym úradným postupom pri výkone verejnej moci porušil svoje povinnosti dané mu ustanovením § 2 ods. 2 a § 36 ods. 1 prvá veta Notárskeho poriadku, čím spôsobil žalobkyni škodu vo výške zodpovedajúcej sume, ktorú mal notár zo svojej úschovy žalobkyni vrátiť a protiprávne nevrátil, tým jej spôsobil škodu vo výške 1 609 905 eur. Z dôvodu spôsobenej škody nesprávnym úradným postupom, súd prvej inštancie vychádzal zo zodpovednosti štátu, preto žalovanú zaviazal k nahradeniu skutočnej škody v súlade s ustanoveniami § 17 ods. 1, § 25 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. a § 420 Občianskeho zákonníka. K námietkam žalovanej týkajúcim sa, že nedošlo k predbežnému prerokovaniu nároku žalobkyne uviedol, že uvedená obrana počas konania stratila svoje opodstatnenie. Predbežné prerokovanie nároku medzičasom bolo uskutočnené, pričom žalovaná nárok žalobkyne s ohľadom na závery súdu v tomto konaní neoprávnene odmietla. Taktiež ďalšie námietky žalovanej týkajúce sa zodpovednosti notára U.. C. a U. H., ohľadne neuplatnenia nároku na náhradu škody v trestnom konaní, súd prvej inštancie považoval za právne irelevantné. Poukázal na ustanovenia § 40 ods. 1, § 3 ods. 1 a 2 Notárskeho poriadku, v zmysle ktorých je zodpovednosť založená na princípe absolútnej objektívnej zodpovednosti, čo znamená, že príslušný orgán zodpovedá za škodu bez ohľadu na zavinenie. Tejto zodpovednosti sa nemôže zbaviť. Žalobkyňa mohla svoj nárok vyplývajúci z nesprávneho úradného postupu notára ako orgánu verejnej moci na náhradu škody vymáhať priamo od štátu. Z uvedených dôvodoch nepovažoval súd prvej inštancie za podstatné, či si žalobkyňa uplatnila svoje nároky v adhéznom konaní, resp., ktorá zo zúčastnených osôb U.. C. (notár) a U. H. má väčší podiel na vzniknutej škode.

1.3. Následne citujúc ustanovenie § 415 Občianskeho zákonníka a § 4 Notárskeho poriadku súd prvej inštancie dôvodil, že žalovaná vôbec nepreukázala, žeby žalobkyňa pred zložením finančných prostriedkov do úschovy, mala vedomosť o podozrivých podnikateľských aktivitách U.. Zároveň žalobkyňa sa pri ich zložení do notárskej úschovy obrátila na orgán verejnej moci, preto je ťažko možné uvažovať o tom, žeby žalobkyňa mohla mať obavy zo skutočnosti, že orgán verejnej moci by porušil svoje zákonné povinnosti vo veci konania o úschove a že žalobkyni vznikne škoda.

1.4. Ďalej citujúc ustanovenia § 16 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z., § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka, § 3 ods. 1 Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka v znení platnom do 31. januára 2013, § 10 c) Nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka v znení účinnom od 1. februára 2013, súd prvej inštancie považoval za dôvodne uplatnený nárok na úrok z omeškania vo výške 8 % z dlžnej sumy ročne od 13. marca 2018 do zaplatenia, ktorý spolu s istinou žalobkyni priznal. O nároku na náhradu trov konania rozhodol v súlade s § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) v poradí tretím rozsudkom zo 7. októbra 2022 sp. zn. 5Co/173/2021 zmenil rozsudok súdu prvej inštancie a žalobu zamietol; žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania proti žalobkyni v rozsahu 100 %.

2.1. Odvolací súd v odôvodnení uviedol, že považoval za neopodstatnenú námietku žalovanej založenú na tvrdení, že súd prvej inštancie nerešpektoval záväzný právny názor súdov vyšších inštancií a rozsudok nedostatočne odôvodnil. Preskúmaním obsahu spisu a jeho odôvodnenia, v kontexte uplatnených odvolacích námietok, odvolací súd dospel k záveru, že napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie bol dostatočne zrozumiteľný a určitý, preto namietanými vadami konania napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie netrpí. Súd prvej inštancie náležite uviedol úvahy, pre ktoré považoval žalobu za dôvodnú, ako aj stručné dôvody, pre ktoré vyhodnotil obranu žalovanej za neopodstatnenú. Z odôvodnenia rozsudku je zrejmé prečo neprisvedčil námietkam žalovanej a z akých právnych úvah vychádzal, zhodnotiac všetky žalobné námietky a argumentáciu strán sporu. Na základe uvedeného odvolací súd nepovažoval uplatnenú námietku týkajúcu sa porušeníach práva žalovanej na spravodlivý proces, nerešpektovaním názoru súdu vyššej inštancie za opodstatnenú.

2.2. Za dôvodné považoval odvolací súd namietané nesprávne skutkové zistenia vrátane nesprávneho právneho posúdenia. K veci samej uviedol, že z rozsudkov v trestnej veci obvineného notára U.. X. C. a obvineného U. H., vedenej na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 4T/54/2009, na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 5To/29/2013 a v trestnej veci obvineného notára na základe dovolania

následne vedenej na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 4Tdo/55/2014 odvolací súd zistil, že rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 4T/54/2009 z 30. novembra 2012 boli obvinení U.. X. C. a U.H. H. uznaní za vinných z obzvlášť závažného zločinu sprenevery podľa § 213 ods. 1 a ods. 4 písm. a) Trestného zákona. Obvinený U. H. formou účastníctva podľa § 21 ods. 1 písm. d) Trestného zákona na tom skutkovom základe, že dňa 4. apríla 2008 v sídle notárskeho úradu po vzájomnej dohode v úmysle prisvojiť si finančné prostriedky, prijal U.. X. C. na bankový účet do notárskej úschovy sumu 52 000 000 Sk (1 726 083,78 eura), ktorá bola prevedená z účtu zložiteľa - spoločnosti TRANSKONTAKT spol. s r. o., a ktorá mala byť dňa 11. apríla 2008 aj s pripísaným úrokom poukázaná na účet zložiteľa, o čom bola spísaná dňa 4. apríla 2008 zápisnica o notárskej úschove pod č. N 75/2008, U 8/2008. U.. X. C. z účtu notárskej úschovy ako jediný disponent s účtom v období od 4. apríla 2008 do 24. apríla 2008 z účtovanej sumy a na ústny pokyn U. H., bez písomného vyhlásenia zložiteľa o vzdaní sa dispozičného práva s nakladaním so zloženými finančnými prostriedkami do notárskej úschovy, previedol na rôzne účty a uskutočnil výbery v hotovosti spolu vo výške 48 000 500 Sk (1 609 905,06 eura). Na účet zložiteľa notár U.. X. C. previedol dňa 16. apríla 2008 a dňa 24. apríla 2008, sumy spolu vo výške 3 500 000 Sk (141 178,71 eura), pričom ďalšie finančné prostriedky z uschovanej sumy v zmluvnom termíne, ani následne zložiteľovi nepoukázal, čím si U.. X. C. po navedení U. H. prisvojil finančné prostriedky, čím takto na majetku spoločnosti TRANSKONTAKT spol. s r. o. spôsobil škodu veľkého rozsahu vo výške 48 000 500 Sk (1 609 905,06 eura). Za to bol obvinenému U.. X. C. podľa § 213 ods. 4 Trestného zákona s použitím § 38 ods. 2, § 36 písm. j), § 37 písm. e) Trestného zákona a § 46 Trestného zákona uložený trest odňatia slobody vo výmere 14 rokov. Podľa § 38 ods. 4 Trestného zákona bol obvinený na výkon uloženého trestu zaradený do ústavu na výkon trestu so stredným stupňom stráženia. Podľa § 76 ods. 1 a § 78 ods. 1 Trestného zákona bol obvinenému uložený ochranný dohľad v trvaní 3 rokov. Podľa § 61 odsek 2 Trestného zákona bol obvinenému uložený aj trest zákazu činnosti vykonávania notárskej činnosti v trvaní 10 rokov, a podľa § 58 ods. 1 Trestného zákona bol obvinenému uložený aj trest prepadnutia majetku. Obvinenému U. bol podľa § 213 ods. 4 Trestného zákona s použitím § 38 ods. 2 a ods. 3, § 36 písm. j) a § 46 Trestného zákona uložený trest odňatia slobody vo výmere 13 rokov. Podľa § 48 ods. 4 Trestného zákona bol obvinený na výkon uloženého trestu zaradený do ústavu na výkon trestu so stredným stupňom stráženia a podľa § 76 ods. 1 a § 78 ods. 1 Trestného zákona, súd obvinenému uložil ochranný dohľad v trvaní 3 rokov, ako aj trest prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 1 Trestného zákona.

2.3. Rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici z 23. apríla 2013 sp. zn. 5To/29/2013 podľa § 321 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, na podklade odvolania oboch obvinených, bol rozsudok súdu prvej inštancie v celom rozsahu zrušený. Krajský súd v Banskej Bystrici podľa § 322 ods. 3 Trestného poriadku uznal obvineného U. za vinného z obzvlášť závažného zločinu podvodu podľa § 221 ods. 1 a ods. 4 písm. a) Trestného zákona na tom skutkovom základe, že v úmysle prisvojiť finančné prostriedky potom, ako obžalovaný notár U.. X. C. prijal dňa 4. apríla 2008 na bankový účet do notárskej úschovy sumu 52 000 000 Sk (1 726 083,78 eura), ktorá bola prevedená z účtu zložiteľa spoločnosti TRANSKONTAKT spol. s r. o. a mala byť dňa 11. apríla 2008 aj s pripísaným úrokom poukázaná späť na účet zložiteľa a to na základe notárskej zápisnice č. N 75/2008, U 8/2008 spísanej dňa 4. apríla 2008. Na základe dohody o zmene podmienok uvedenej notárskej úschovy zo 4. apríla 2008 medzi zložiteľom a ním, ktorý mal právo so sumou 52 000 000 Sk nakladať pre potreby DEAF olympiády a vrátiť ju na účet spoločnosti TRANSKONTAKT spol. s r. o. do 31. decembra 2008 toto nevykonal; okrem sumy 3 500 000 Sk, ktorú poukázal na účet zložiteľa dňa 16. apríla 2008 a dňa 24. apríla 2008, ostatné finančné prostriedky nevrátil, prisvojil si ich, čím spoločnosti TRANSKONTAKT spol. s r. o. spôsobil škodu vo výške 48 000 500 Sk (1 609 905,06 eura). Za to mu bol podľa § 224 ods. 4 Trestného zákona uložený trest odňatia slobody vo výmere 13 rokov. Podľa § 48 ods. 4 Trestného zákona obvineného na výkon uloženého trestu bol zaradený do ústavu na výkon trestu odňatia slobody so stredným stupňom stráženia a bol mu uložený ochranný dohľad na dobu 2 rokov s podmienkami vyplývajúcimi z § 76 ods. 1 a § 77 ods. 1 Trestného zákona. Obvineného U.. X. C. uznal za vinného z prečinu porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku. Podľa § 238 Trestného zákona na tom skutkovom základe, že potom ako notár prijal dňa 4. apríla 2008 na bankový účet do notárskej úschovy sumu 52 000 000 Sk (1 726 083,78 eura), ktorá bola prevedená z účtu zložiteľa TRANSKONTRAKT spol. s r. o., ktorá mala byť dňa 11. apríla 2008 aj s pripísaným úrokom poukázaná na účet zložiteľa a to na základe zápisnice o notárskej úschovy zo 4. apríla 2008, č. N 75/2008, U 8/2008. Len na základe dohody o zmene podmienok uvedenej notárskej úschovy uzavretej dňa 4. apríla 2008 a v rozpore so zákonnými povinnosťami notára na požiadanie obžalovaného U. previedol na rôzne účty a uskutočnil výbery v hotovosti ku škode spoločnosti TRANSKONTAKT spol. s r. o. vo výške 48 000 500 Sk (1 609 905,06 eura). Podľa § 238 Trestného zákona mu bol uložený trest odňatia slobody vo výmere 16 mesiacov a podľa § 49 ods. 1 písm. a)

Trestného zákona mu súd výkon trestu podmienienečne odložil a v súlade s § 50 ods. 1 Trestného zákona mu určil skúšobnú dobu vo výmere 3 rokov. Obvinenému bol zároveň uložený trest zákazu činnosti vykonávania notárskej činnosti na dobu 3 rokov podľa § 61 ods. 1 a 2 Trestného zákona. Najvyšší súd Slovenskej republiky v trestnej veci vedenej pod sp. zn. 4Tdo/65/2014 odmietol dovolanie obvineného U.. X. C. uznesením z 19. januára 2016 sp. zn. 4Tdo/65/2014.

2.4. Následne odvolací súd uviedol, že žalobkyňa vystupujúca v trestnom konaní v postavení poškodenej si nárok na náhradu škody v trestnom konaní neuplatnila ani voči U. H. a ani voči U.. X. C.. Žiadosťou z 25. marca 2011 požiadala žalovanú o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody, ktorej žiadosti žalovaná nevyhovela, o čom žalobkyňa informovala listom zo 4. októbra 2011 sp. zn. 18121/2011/158. Následne si žalobkyňa uplatnila nárok na náhradu škody v tomto konaní.

2.5. Odvolací súd poukazuje na právnu úpravu zodpovednosti za škodu, ktorú je možné vo všeobecnej rovine charakterizovať tým, že základným predpokladom zodpovednosti za škodu je existencia zodpovednostného vzťahu, ktorý je daný a) existenciou oprávneného a zodpovedného subjektu, b) existenciou právnej úpravy spájajúcej správanie daného subjektu so zodpovednosťou, c) naplnením ďalších predpokladov vyžadovaných právnu úpravou. Pre aplikáciu zákona č. 514/2003 Z. z. je dôležité rozlišovanie predpokladov zodpovednosti za škodu podľa všeobecnej právnej úpravy a zodpovednosťou štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, kedy prichádza do úvahy zodpovednosť za škodu iba za splnenia predpokladov vyžadovaných zákonom č. 514/2003 Z. z., ktorý upravuje zodpovednosť za škodu spôsobenú orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci bez zreteľa na to, či tento výkon je uskutočňovaný orgánmi štátu alebo orgánmi, na ktoré boli funkcie štátu prenesené, ktorá zodpovednosť štátu je koncipovaná na princípe objektívnej zodpovednosti. Pre použitie zákona č. 514/2003 Z. z. nie je bez významu ani určenie vzťahu tohto zákona k Občianskemu zákonníku. Tento je vymedzený ustanovením § 25 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2013. Zodpovednosť štátu je preto daná vtedy, ak došlo k vzniku škody, ak je daná príčinná súvislosť medzi škodou a výkonom verejnej moci v dôsledku nezákonného rozhodnutia, nezákonného zatknutia, zadržania alebo iným pozbavením vnútornej slobody, rozhodnutím o treste, ochrannom opatrení alebo rozhodnutím o väzbe alebo v dôsledku nesprávneho úradného postupu. Citujúc ustanovenie § 9 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. odvolací súd ďalej uviedol, že za nesprávny úradný postup je potrebné považovať postup, ktorý nezodpovedá ustanoveniu čl. 2 ods. 2 ústavy a za taký nesprávny úradný postup sa považuje porušenie povinnosti orgánu verejnej moci urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, nečinnosť orgánu verejnej moci pri výkone verejnej moci, zbytočné prietahy v konaní alebo iný nezákonný zásah do práv, právom chránených záujmov fyzických alebo právnických osôb. Pri objektívnej zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú výkonom verejnej moci je nevyhnutnou podmienkou vznik škody na strane poškodeného. V zásade platí, že sa uhrádza skutočná škoda a ušlý zisk, ak osobitný predpis neustanovuje inak (§ 17 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z.).

2.6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením z 28. mája 2020 sp. zn. 6Cdo/184/2018 zrušil rozsudok odvolacieho súdu z 9. mája 2018 sp. zn. 1Co/67/2017 a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Z jeho odôvodnenia vyplýva právny záver, v zmysle ktorého „pri riešení otázky konkurencie náhrady škody proti štátu s nárokom na vydanie bezdôvodného obohatenia, je potrebné rozlišovať medzi prípadmi existencie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia a nároku na náhradu škody voči rôznym osobám a tými prípadmi, ktorých nárok na bezdôvodné obohatenie má povahu doplnkového (záložného) titulu, v takých záväzkových vzťahoch, kde ako veriteľ i dlžník figurujú tie isté osoby. Účelom je zabrániť zodpovednosti štátu za škodu, pokiaľ poškodený môže uspokojiť svoju pohľadávku voči tretej osobe odlišnej od štátu z titulu vydania bezdôvodného obohatenia. Rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/48/2010 je v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považované za exces“. V bode 21. odôvodnenia ďalej uviedol, že zotrval na stanovisku, podľa ktorého „nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci (nesprávnym úradným postupom orgánu verejnej moci), môže byť v občianskom súdnom konaní úspešne uplatnený až vtedy, ak žalobca nemohol dosiahnuť uspokojenie svojej pohľadávky z titulu bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto tento prospech získal, a je povinný ho vydať. Pokiaľ má účastník pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia voči osobe odlišnej od štátu, škoda mu ešte nevznikla, a preto nemôže byť daná zodpovednosť štátu za škodu podľa zákona č. 514/2003 Z. z. Existencia pohľadávky na vydanie bezdôvodného obohatenia vylučuje vznik škody ako majetkovej ujmy, a tým aj konkurenciu právnej úpravy zodpovednosti za škodu s právnu úpravou bezdôvodného obohatenia. Kým žalobca má pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto ho získal resp. kým nepreukázal bezúspešné domáhanie sa vydania tohto obohatenia, ak táto bezúspešnosť nebola ním zavinená, nie je daný základný predpoklad zodpovednosti štátu za škodu podľa zákona č. 514/2003 Z. z. a to existencia samotnej škody (sp. zn. 4Cdo/199/2005, 6Cdo/9/2016, 4MCdo/3/2014), rozhodnutia Ústavného súdu

Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. II. ÚS 165/2012, II. ÚS 17/2013, III. ÚS 361/2009, III. ÚS 45/2008“.

2.7. Odvolací súd sa stotožnil so žalovanou v názore, že ak neexistuje škoda v dobe rozhodovania súdov o uplatnenom nároku na jej náhradu, bol nárok uplatnený predčasne, čo má za následok zamietnutie žaloby a to bez toho, aby bolo nutné zaoberať sa s ďalším predpokladom zodpovednosti za škodu. S poukazom na právnu teóriu týkajúcu sa definovaných trestnoprávných hľadísk a viazanosti civilného súdu výrokom odsudzujúceho rozsudku, odvolací súd citujúc ustanovenie § 193 CSP a judikatúru ústavného súdu - nález z 29. mája 2014 sp. zn. III. ÚS 507/2013, nález z 23. novembra 2011 sp. zn. I. ÚS 269/2011 uznal, že k preukázaniu škody t. j. k možnosti dosiahnutia plnenia dlžníkom nie je nevyhnutné, aby poškodený najprv vymáhal svoju pohľadávku voči dlžníkovi v súdnom konaní a aby bol známy negatívny výsledok súdneho konania t. j. nie je neprekročiteľnou podmienkou, aby existoval zamietajúci rozsudok súdu, ktorým by bol nárok proti dlžníkovi uplatnený. Z okolností prípadu je zrejmé, že žalobkyňa v konaní pred súdom nepreukázala ani túto skutočnosť, keď tvrdila, že by sa minimálne u povinného trestne stíhaného a odsúdeného Jaromíra Rudu domáhala vydania bezdôvodného obohatenia resp. náhrady škody, že by takáto aktivita bola bezúspešná, teda že žalobkyňa neúspešne vyčerpala možnosti reparácie straty na svojom majetku u subjektu, ktorý sa na jej úkor obohatil resp. spôsobil škodu. V kontexte uvedeného teda žalobkyňa nepochybné nevyužila svoje právo a neuplatnila si náhradu škody v trestnom konaní ako poškodená podľa § 46 odsek 3 Trestného poriadku. K uvedenému odvolací súd poznamenal, že základným predpokladom uplatnenia nároku na náhradu škody poškodeným v adhéznom konaní je, že mu trestným činom obvineného notára, aj U. H. bola spôsobená škoda, aby medzi vznikom škody a spáchaným skutkom, za ktorý obvinený notár a Jaromír Ruda boli stíhaní existoval kauzálny nexus a teda, že predmetom adhézneho konania môže byť iba škoda spôsobená tým činom, za ktorý je páchatel trestne stíhaný. Imanentným je pritom vymedzenie skutku v obžalobe alebo v návrhu na schválenie dohody o vine a treste, pričom tieto podmienky boli pre uplatnenie nároku žalobkyne na náhradu škody v trestnom (adhéznom) konaní bezpochyby splnené. V danom prípade odvolací súd považoval za nesporné, že žalobkyňa nič nebránilo uplatniť si nárok na náhradu škody v civilnom konaní, navyše ak trestný súd by v zmysle § 287 ods. 1 druhá veta Trestného poriadku bol povinný uložiť obžalovanému minimálne U. H. povinnosť nahradiť škodu, alebo jej neuhradenú časť, lebo výška škody bola súčasťou popisu skutku uvedeného vo výroku rozsudku a to vo vzťahu k obidvom obvineným. Podľa názoru odvolacieho súdu, uplatneniu nároku na náhradu škody v trestnom konaní nebránilo ani ustanovenie § 55 ods. 7 Trestného poriadku ako sa mylne domnievala žalobkyňa. Na základe uvedených dôvodov odvolací súd vyhodnotil v celom rozsahu ako opodstatnenú námietku žalovanej, týkajúcu sa otázky dôvodnosti nároku na náhradu škody, pri posúdení ktorej súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a vec nesprávne právne posúdil, keď žalobkyňu priznal náhradu škody vo výške 1 609 905 eur s príslušenstvom. V tejto súvislosti dôvodil, že žalobkyňa škoda voči žalovanej doposiaľ nevznikla, pretože žalobkyňa nepreukázala nemožnosť dosiahnuť plnenie dlžníkom minimálne U. H. za stavu, ak si v trestnom konaní nárok na náhradu škody neuplatnila. S prihliadnutím na okolnosti v danej veci preto odvolací súd dospel k záveru, že žalovaná spochybnila existenciu škody ako jedného z predpokladov vzniku zodpovednosti štátu za škodu tvrdením, že žalobkyňa ako poškodená sa mala domáhať náhrady škody v trestnom konaní resp. mala si uplatňovať svoj nárok minimálne priamo voči U. H., ktorý v zmysle trestného rozsudku spôsobil škodu veľkého rozsahu vo výške 1 609 905 eur a to v súlade s uvedenou judikatúrou (sp. zn. 4Cdo/199/2005, 4Cz/110/84 a 1MCdo/8/2007; ústavného súdu sp. n. II. ÚS 165/2012, III. ÚS 361/2009; rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 25Cdo 145/2002, 25Cdo 2601/2010). O existencii resp. vzniku škody na strane žalobkyne podľa zákona č. 514/2003 Z. z. nemožno hovoriť dovtedy, kým sa nárok žalobkyne nestane bez jej zavinenia nevymáhateľným.

2.8. Odvolací súd nepovažoval za dôvodnú námietku týkajúcu sa nedostatočného odôvodnenia a nesprávnej aplikácie ustanovenia § 415 Občianskeho zákonníka. Podotkol, že protiprávnym konaním poškodeného je tiež konanie porušujúce všeobecnú prevenčnú povinnosť v zmysle tohto ustanovenia. Ide len o bežnú mieru opatrnosti a nie bezbrehú povinnosť predvídať a predísť všetkým možným škodám v budúcnosti. Pokiaľ sa žalovaná v priebehu sporu domáhala súčasne aj posúdenia spoluzavinenia škody na vzniku škody a porušenia prevenčnej povinnosti žalobkyňou. Odvolací súd zaoberajúc sa touto námietkou skonštatoval, že sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie o neopodstatnenej obrane žalovanej. V tejto súvislosti poznamenal, že obsah spisu a výsledky dokazovania vykonaného pred súdom prvej inštancie, ani po zopakovaní dokazovania odvolacím súdom neumožňovali prijať záver prezentovaný žalovanou, že za škodu zodpovedá, resp. spoluzodpovedá žalobkyňa v dôsledku porušenia prevenčnej povinnosti. Žalovaná v priebehu sporu jasne a zreteľne nevymedzila, resp. nekonkretizovala v čom spočíva porušenie prevenčnej povinnosti žalobkyne, či na strane poškodenej

žalobkyne sa jednalo o výlučné zavinenie vo vzťahu k vzniknutej škode, alebo o pomerné zavinenie, t. j. v akom pomere konkrétne označené konanie alebo opomenutie žalobkyne prispelo k vzniku škody a vo vzťahu ku ktorému zodpovednému subjektu.

2.9. K námietke týkajúcej sa opomenutia aplikácie ustanovenia § 438 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka o delenej zodpovednosti, odvolací súd viedol, že nespĺnením základného predpokladu pre uplatnenie nároku na náhradu škody voči žalovanej za stavu, keď si žalobkyňa pred uplatnením žalovaného nároku, neuplatnila nárok na náhradu škody v trestnom konaní minimálne voči U., považoval uplatnenú námietku za nedôvodnú. Odvolací súd v závere s poukazom na jeho procesný postup, v rámci ktorého zopakoval dokazovanie vykonané súdom prvej inštancie v potrebnom rozsahu, napadnutý rozsudok zmenil v súlade s § 388 CSP a žalobu žalobkyne ako nedôvodnú zamietol. O nároku na náhradu trov konania rozhodol v súlade s § 396 ods. 2 CSP a zásadou úspechu žalovanej v konaní, ktorej priznal nárok na náhradu trov konania proti žalobkyňi v plnom rozsahu.

3. Proti uvedenému rozhodnutiu odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa (ďalej len „dovolateľka“), ktorého prípustnosť vyvodzovala z ustanovenia § 420 písm. f) CSP a § 421 ods. 1 písm. b) CSP. V rámci namietaného porušenia jej práva na spravodlivý proces dôvodila, že odvolací súd založil napadnuté rozhodnutie na záveroch, ktoré nevyplývajú zo žiadneho právneho predpisu, pričom svojim rozhodnutím dotváral právo spôsobom, ktorý priam porušuje práva dovolateľky a je v rozpore s ústavnými princípmi Slovenskej republiky. Namietala, že odvolací súd odňal dovolateľke možnosť reagovať na tvrdenia odvolacieho súdu, na ktorých založil svoje rozhodnutie. Na podporu uvedeného poukázala na odôvodnenie napadnutého rozhodnutia, s ktorými závermi nesúhlasila s tým, že v závere zhrnula, že odvolací súd neodôvodnil právny záver o možnostiach aplikácie záverov súdnej praxe v súvislosti s povinnosťou uplatnenia nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia ako podmienky pre uplatnenie nároku na náhradu škody voči štátu v rovnakom rozsahu, ako aj na uplatnenie nároku na náhradu škody voči osobe solidárne zodpovednej za vznik škody. Neprimerane a nedôvodne dotvoril právny predpis spôsobom, ktorý viedol k odmietnutiu spravodlivosti na strane dovolateľky, ako aj neoboznámil dovolateľku o úmysle použiť neprípustne dotvorenou právnou úpravou predpis ako právny základ pre svoje rozhodnutie, čím jej odňal jeden stupeň, na ktorom by sa mohla voči právnemu názoru odvolacieho súdu brániť.

3.1. V rámci namietaného nesprávneho právneho posúdenia a k uplatnenému dovolaciemu dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP, vymedzila právnu otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie súdu v znení, či je v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. podmienkou pre uplatnenie nároku na náhradu škody voči štátu, aby si osoba uplatňujúca nárok na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom, pred uplatnením si nároku na náhradu škody voči štátu uplatnila prednostne nárok na náhradu škody voči ďalšej osobe zodpovednej za vznik škody, ktorá je odlišná od štátu a to napr. aj v adhéznom konaní alebo je oprávnená zvoliť si voči ktorému zo subjektov povinných na náhradu škody si bude nárok uplatňovať v súlade s § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka a to v spojení s § 25 zákona č. 514/2003 Z. z. Inak povedané, či v prípade keby vznikla subjektu škoda v priamej príčinnej súvislosti s nesprávnym úradným postupom orgánu verejnej moci, takýto subjekt má právo uplatniť si nárok priamo voči štátu v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. alebo je takéto uplatnenie a vznik škody v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. podmienené uplatnením si nároku na náhradu škody voči ďalšiemu spoluzodpovednému subjektu, prípadne v adhéznom konaní a teda či sa v takom prípade neuplatní všeobecné pravidlo solidárnosti zodpovednosti za škodu podľa § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka v spojení s § 25 zákona č. 514/2003 Z. z. Následne dôvodila, že otázka povinnosti prednostného uplatnenia nároku na náhradu škody voči inému zodpovednému subjektu pred uplatnením nároku na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom voči štátu, nebola v doterajšej rozhodovacej praxi odvolacieho súdu riešená, o čom svedčí aj skutočnosť, že ani odvolací súd na žiadnu takúto prax nepoukázal. Odkaz odvolacieho súdu na súdnu prax sa týkal výlučne prípadov, kedy bolo súdnou praxou konštatované, že pred uplatnením nároku na náhradu škody voči štátu je potrebné uplatniť si najprv nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia. Žiadny z prípadov citovaných rozhodnutí súdnej praxe neupravuje a nerieši otázku rozhodnú pre vyriešenie danej veci. K vymedzenej otázke podľa názoru dovolateľky, odvolací súd odpovedal v bode 52. odôvodnenia napadnutého rozhodnutia, pričom uzavrel, že osoba uplatňujúca nárok na náhradu škody voči štátu si mala uplatniť nárok na náhradu škody voči osobe spoluzodpovednej za vznik škody a to aspoň v adhéznom konaní. Podľa názoru odvolacieho súdu platí, ak tak neurobila a nevyužila všetky jej dostupné prostriedky nápravy, škoda podľa zákona č. 514/2003 Z. z. ani nevznikla. Podľa názoru dovolateľky odvolací súd zjavne neposudzoval odlišnosť právnych inštitútov bezdôvodného obohatenia a náhrady škody, nevenoval sa otázke toho, či bez vzniku škody na strane štátu mohla vzniknúť škoda na úrovni spoluzodpovedného subjektu a tiež sa nezaoberal tým, či svojim konaním sa nedopúšťa neoprávneného zásahu do práv dovolateľky a

zároveň neprímeraného zvýhodnenia štátu. V tejto súvislosti tvrdila, že odvolací súd sa koncipovaním odpovede na novú právnu otázku dopustil porušenia základných práv dovolateľky na súdnu a inú právnu ochranu, ako aj porušenia princípu právneho štátu v dôsledku porušenia dôvery občanov v právo a tiež porušenia práva vlastníť majetok. S poukazom na právny záver vyplývajúci z nálezu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 31/04, v zmysle ktorého je potrebné použiť taký výklad, ktorý by základné právo nielenže neporušilo, ale naopak garantovalo, sa nestotožnila s prezentovaným názorom odvolacieho súdu. Zavedenie novej podmienky pre uplatnenie nároku na náhradu škody voči štátu porušuje čl. 46 ods. 3 ústavy tiež v tom, že ukladá dovolateľke povinnosť nad rámec zákona č. 514/2003 Z. z. Samotný zákonodarcu s tým počíta iba v prípade, ak nie je nejaká otázka riešená v rámci zákona č. 514/2003 Z. z., má sa podporne použiť Občiansky zákonník. Ustanovením § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa rieši otázka vzájomného vzťahu viacerých osôb zodpovedných za vznik škody tak, že solidárna zodpovednosť na náhradu škody, kedy je poškodená oprávnená vybrať si voči ktorému z dlžníkov nárok na náhradu škody uplatní. Odvolací súd však vytvoril dodatočné pravidlo, ktorým zmenil solidárny záväzok dlžníkov tak, že zo záväzku štátu urobil podriadený záväzok, ktorý je možný uplatniť iba v prípade, ak si dovolateľka uplatnila nárok najprv voči spoluzodpovednej osobe odlišnej od štátu. Takýto postup je zjavným excesom v právach súdu a dochádza k nim k podstatnému obmedzeniu práv dovolateľky garantovaných čl. 46 ods. 3 ústavy. Tiež má dopad aj na zaručené právo čl. 20 ústavy vlastníť majetok, keďže aplikáciou právneho názoru odvolacieho súdu nie je zabezpečená jeho rovnosť a ochrana. Z uvedených dôvodov podľa názoru dovolateľky vyplýva, že odpoveď na položenú právnu otázku nemôže byť kladná, nakoľko zjavne zasahuje do majetkového práva osôb, ktoré majú pohľadávku voči štátu z titulu náhrady škody. S poukazom na zistený skutkový stav, ako aj uplatnený nárok voči štátu na základe nesprávneho úradného postupu notára v súvislosti s notárskou úschovou peňažných prostriedkov, sa dovolateľka nestotožnila so záverom odvolacieho súdu týkajúcim sa podmienky vzniku škody, ktorý nepovažovala za správny a logický. K nastolenej otázke prezentovala názor, podľa ktorého v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. nie je podmienkou pre uplatnenie nároku na náhradu škody voči štátu, aby osoba uplatňujúca nárok na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom pred uplatnením nároku na náhradu škody voči štátu, si uplatnila prednostne nárok na náhradu škody voči ďalšej osobe zodpovednej za vznik škody, ktorá je odlišná od štátu a oprávnená osoba si môže zvoliť voči ktorému zo subjektov povinných na náhradu škody si bude nárok uplatňovať. V súlade s § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka v spojení s § 25 zákona č. 514/2003 Z. z., ak vznikla subjektu škoda v priamej príčinnej súvislosti s nesprávnym úradným postupom orgánom verejnej moci, je takýto subjekt oprávnený uplatniť si nárok priamo voči štátu v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z., ktorého uplatnenie nie je podmienené uplatnením si nároku na náhradu škody voči ďalšiemu spoluzodpovednému subjektu, prípadne v adhéznom konaní. Platí teda pravidlo solidárnej zodpovednosti za škodu podľa § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Na základe uvedeného preto odvolací súd nesprávne právne vec posúdil v otázke nastolenej v dovolaní, čím podľa názoru dovolateľky je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Z uvedených dôvodov navrhla napadnuté rozhodnutie zmeniť a rozsudok súdu prvej inštancie potvrdiť, prípadne dovolaním napadnuté rozhodnutie zrušiť a podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Zároveň predložila návrh na odklad právoplatnosti a vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia, ktorý odôvodnila aplikáciou ustanovenia § 444 ods. 1 a 2 CSP bez uvedenia konkrétnych dôvodov.

4. Žalovaná v písomnom vyjadrení k dovolaniu s poukazom na odôvodnenie odvolacieho súdu uvedené v bodoch 31. až 54. uviedla, že odvolací súd vyčerpávajúcim spôsobom vysvetlil dôvody, pre ktoré považoval za nepreukázanú existenciu vzniku škody na strane žalobkyne, nakoľko vychádzal z ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu, ktorú konkretizoval. V konaní bolo preukázané, že žalobkyňa nevyužila všetky resp. žiadne zákonné prostriedky na vymoženie svojho nároku, ale si vybrala len možnosť uplatniť si nárok proti štátu podľa zákona č. 514/2003 Z. z. K neexistencii škody na strane žalobkyne sa venoval odvolací súd v odôvodnení rozsudku v celkovom rozsahu približne 6 strán, preto uplatnenú námietku týkajúcu sa nedostatočného odôvodnenia nepovažovala za dôvodnú. K namietanému právnomu dotváraniu právneho predpisu tvrdila, že v priebehu civilného konania bolo jednoznačne preukázané, že všetky súdne rozhodnutia, ktorými bola žalovaná zaviazaná k náhrade škody boli zrušené a to uzneseniami najvyššieho súdu z 29. novembra 2016 sp. zn. 6Cdo/27/2016 a z 28. mája 2020 sp. zn. 6Cdo/184/2018, z ktorých jednoznačne vyplýva, že v danom prípade nejde o dotváranie resp. sudcovskú tvorbu práva, ale o vyhodnotenie podmienky existencie škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z., ktorá v konaní nebola preukázaná. Rozhodnutie odvolacieho súdu považovala za súladné s rozhodovacou praxou odvolacieho súdu, ako aj v súlade s precedenčnou záväznosťou rozhodnutí odvolacieho súdu s poukazom na ustanovenie § 455 CSP. Podľa názoru žalovane, najvyšší súd rozhodnutiami sp. zn. 6Cdo/27/2016 a sp. zn. 6Cdo/184/2018 určil právny

rámec pre ďalší postup súdov nižších inštancií, v otázke vyriešenia konkurencie nároku na náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z. a nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, zohľadňujúc skutkové okolnosti tohto konania, čím pre ne založil kasačnú záväznosť, ktorú odvolací súd rešpektoval. Nemohli byť preto porušené procesné práva žalobkyne, keďže uvedené právne názory boli žalobkyni známe, mala možnosť sa k nim v konaní pred súdmi nižšej inštancie vyjadriť. K namietanému porušeniu dvojinštančnosti konania žalovaná poukázala na nález ústavného súdu z 24. novembra 2022, sp. zn. I. ÚS 451/2022, týkajúci sa nerešpektovania ustanovenia § 390 CSP. Uplatnenú námietku v zmysle § 420 písm. f) CSP preto nepovažovala za dôvodnú. K prípustnosti dovolania uplatneného podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP žalovaná uviedla, že vymedzená otázka dovolateľkou bola opakovane dovolacím súdom riešená, preto nespĺňa vymedzený dovolací dôvod v zmysle uvedeného ustanovenia. Zároveň poukázala na uznesenie ústavného súdu z 5. novembra 2013 sp. zn. II. ÚS 570/2013 z ktorého vyplýva, že náhrady škody voči štátu sa možno domáhať až po tom, čo sa nepodarilo vymôcť bezdôvodné obohatenie od toho, kto sa v dôsledku nezákonného rozhodnutia alebo nesprávneho úradného postupu obohatil. Uvedený právny názor pri posudzovaní právnych otázok je potrebné zahrnúť pod ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu s poukazom na uznesenie najvyššieho súdu z 31. októbra 2017 sp. zn. 6Cdo/129/2017, čo je v priamom rozpore s prezentovaným názorom žalobkyne. Na základe uvedeného navrhla dovolanie odmietnuť, alebo ako nedôvodné zamietnuť.

5. Podľa § 444 ods. 1 a 2 CSP dovolací súd môže na návrh odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa. Ak nejde o rozhodnutie, ktoré ukladá povinnosť plniť, dovolací súd môže na návrh odložiť jeho právoplatnosť, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa; ustanovenie § 230 tým nie je dotknuté.

6. Najvyšší súd posudzujúc predložený návrh v zmysle § 444 ods. 1 a 2 CSP nezistil splnenie zákonných podmienok z dôvodu ich neuvedenia, preto v súlade s ustálenou praxou o tom nevydal samostatné rozhodnutie, ktoré sa vydáva iba v prípade vyhovenia návrhu.

7. Najvyšší súd (ďalej tiež „dovolací súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) po preskúmaní, či dovolanie obsahuje zákonom predpísané náležitosti (§ 428 CSP) a či sú splnené podmienky podľa § 429 CSP, bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) v rámci dovolacieho prieskumu dospel k záveru, že rozhodujúcou právnou otázkou od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu je otázka, namietaného nesprávneho právneho posúdenia (§ 421 ods. 1 CSP) predpokladov zodpovednosti za škodu podľa zákona č. 514/2003 Z. z. a konkurencie nároku na náhradu škody voči štátu a nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia.

8. Napadnutým rozhodnutím odvolací súd rozhodol v súlade s vysloveným právnym názorom v kasačnom uznesení najvyššieho súdu z 28. mája 2020 sp. zn. 6Cdo/184/2018 (bod 2.6. odôvodnenia) s odkazom aj na ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/199/2005, 6Cdo/9/2016, 4MCdo/3/2014. K otázke konkurencie náhrady škody proti štátu s nárokom na vydanie bezdôvodného obohatenia vyslovil právny záver, v zmysle ktorého je potrebné rozlišovať medzi prípadmi existencie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia a nároku na náhradu škody voči rôznym osobám a tými prípadmi, ktorých nárok na bezdôvodné obohatenie má povahu doplnkového (záložného) titulu, v takých záväzkových vzťahoch, kde ako veriteľ i dlžník figurujú tie isté osoby. Účelom je zabrániť zodpovednosti štátu za škodu, pokiaľ poškodený môže uspokojiť svoju pohľadávku voči tretej osobe odlišnej od štátu z titulu vydania bezdôvodného obohatenia. Zároveň poznamenal, že rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/48/2010 je v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považované za exces. V kontexte uvedeného odvolací súd dospel k záveru o nesplnení predpokladu zodpovednosti štátu za škodu podľa zákona č. 514/2003 Z. z. spôsobenej notárom U.. C. pri výkone notárskej činnosti v zmysle § 3 ods. 1 písm. c) zákona č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení účinnom do 31. decembra 2008 (ďalej len „Notársky poriadok v znení účinnom do 31. decembra 2008“). Skonštatoval, že žalobkyňa ako poškodená sa mala domáhať náhrady škody v trestnom konaní resp. mala si uplatňovať svoj nárok minimálne priamo voči U., ktorý v zmysle trestného rozsudku spôsobil škodu veľkého rozsahu vo výške 1 609 905 eur. O existencii resp. vzniku škody na strane žalobkyne podľa zákona č. 514/2003 Z. z. nemožno hovoriť dovtedy, kým sa nárok žalobkyne nestane bez jej zavinenia nevymáhateľným.

9. V rámci uplatneného dovolacieho dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP dovolateľka vymedzila právnú otázku, či je v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z. podmienkou pre uplatnenie nároku na náhradu škody voči štátu, aby si osoba uplatňujúca nárok na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom, pred uplatnením si nároku na náhradu škody voči štátu uplatnila prednostne nárok na náhradu škody voči ďalšej osobe zodpovednej za vznik škody, ktorá je odlišná od štátu a to napr. aj v adhéznom konaní alebo je oprávnená zvoliť si voči ktorému zo subjektov povinných na náhradu škody si bude nárok

uplatňovať v súlade s § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka a to v spojení s § 25 zákona č. 514/2003 Z. z. K riešeniu nastolenej otázky prezentovala názor, podľa ktorého nie je podmienkou pre uplatnenie nároku na náhradu škody voči štátu v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z., aby osoba uplatňujúca nárok na náhradu škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom pred uplatnením nároku na náhradu škody voči štátu, si uplatnila prednostne nárok na náhradu škody voči ďalšej osobe zodpovednej za vznik škody, ktorá je odlišná od štátu. V súlade s § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka v spojení s § 25 zákona 514/2003 Z. z., ak vznikla subjektu škoda v priamej príčinnej súvislosti s nesprávnym úradným postupom orgánom verejnej moci, je takýto subjekt oprávnený uplatniť si nárok priamo voči štátu v zmysle zákona č. 514/2003 Z. z., ktorého uplatnenie nie je podmienené uplatnením si nároku na náhradu škody voči ďalšiemu spoluzodpovednému subjektu, prípadne v adhéznom konaní. Platí teda pravidlo solidarnej zodpovednosti za škodu podľa § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

10. Z rozhodovacej činnosti dovolacieho súdu vyplýva, že otázka konkurencie nárokov v rámci zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú výkonom verejnej moci a nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, je judikatúrou posudzovaná ako prednosť bezdôvodného obohatenia pred náhradou škody. Uvedený názor vyplýva napríklad z rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/9/2016, 6Cdo/27/2016, 4MCdo/3/2014, 8Cdo/88/2017. Staršiu judikatúru najvyššieho súdu k riešenej otázke reprezentuje najmä rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej socialistickej republiky sp. zn. 4Cz/110/84 zo 16. apríla 1985. Rovnaký názor potvrdil aj ústavný súd napríklad v rozhodnutiach sp. zn. II. ÚS 165/2012, II. ÚS 17/2013, III. ÚS 361/2009, III. ÚS 45/2008.

10.1. Najvyšší súd v uznesení z 22. februára 2017 sp. zn. 6Cdo/9/2016 uviedol, že „až do vydania uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/48/2010 sa dôsledne rozlišovalo medzi prípadmi existencie nárokov na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia a nároku na náhradu škody voči rôznym osobám a tými prípadmi, v ktorých nárok na vydanie plnenia z bezdôvodného obohatenia má povahu doplnkového (záložného) titulu v takých záväzkových vzťahoch, v ktorých ako oprávnený (veriteľ) i zaviazaný (dlžník) figurujú tie isté osoby. Prvú z takýchto dvoch skupín prípadov dopadajú i rozsudky najvyššieho súdu a uznesenie ústavného súdu, na ktoré upriamovalo i ministerstvo spravodlivosti, pričom účelom je zabrániť nástupu zodpovednosti štátu za škodu, kým existuje možnosť uspokojenia na báze inštitútu bezdôvodného obohatenia od toho, kto takéto obohatenie získal a kto je osobou od štátu odlišnou. U druhej skupiny prípadov, ale ide o riešenie inej, aj od prejednávanej veci odchyľnej situácie, v ktorej neexistencia nároku jednej osoby na náhradu škody voči osobe druhej nevyklučuje uspokojenie „titulom“ bezdôvodného obohatenia. Práve uznesenie najvyššieho súdu z 21. decembra 2010 sp. zn. 2Cdo/48/2010, pokúšajúce sa závery zo stanovísk dopadajúcich na prípady spadajúce do druhej skupiny zhora vzťahnuť aj na prípady rôznosti osôb volaných na jednej strane k plneniu titulom bezdôvodného obohatenia a na strane druhej titulom náhrady škody, je ale v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu i v teórii považované za exces, ako na to najvyšší súd poukázal napr. v uznesení z 29. novembra 2016 sp. zn. 6Cdo/27/2016“.

10.2. Najvyšší súd v rozsudku z 31. mája 2006 sp. zn. 4Cdo/199/2005 uviedol, že „v rozhodnutí sp. zn. 4Cz/110/84 bol vyslovený právny názor, v zmysle ktorého nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím v občianskom súdnom konaní môže byť úspešne uplatnený voči štátu až vtedy, ak žiadateľ nemohol dosiahnuť uspokojenie svojej pohľadávky z dôvodu neoprávneného majetkového prospechu (teraz bezdôvodného obohatenia) voči tomu, kto tento prospech získal a je povinný mu ho vydať. Tento názor vychádzal z ustáleného výkladu, že pokiaľ účastník má pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia, škoda mu ešte nevznikla, a preto nemôže byť daná zodpovednosť štátu za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“). Nárok na náhradu škody voči štátu by mohol úspešne uplatniť iba vtedy, ak by preukázal, že sa bezúspešne domáhal vydania bezdôvodného obohatenia. Podľa názoru dovolacieho súdu sú tieto právne závery stále použiteľné. Aktívnu legitimáciu na úspešné uplatnenie nároku na náhradu škody podľa zákona č. 58/1969 Zb. má ten, komu vzniklo právo na náhradu škody, teda ten, u koho sú splnené všetky predpoklady zodpovednosti štátu za škodu, vrátane základného predpokladu tejto zodpovednosti a to vznik samotnej škody. Existencia pohľadávky na vydanie bezdôvodného obohatenia vylučuje vznik škody ako majetkovej ujmy a tým aj konkurenciu právnej úpravy zodpovednosti za škodu s právnou úpravou bezdôvodného obohatenia“. Uvedený záver vyplýva aj z uznesenia zo 16. decembra 2015 sp. zn. 4MCdo/3/2014 a z uznesenia z 27. septembra 2012 sp. zn. 7MCdo/16/2011.

10.3. Najvyšší súd v uznesení z 23. augusta 2018 sp. zn. 8Cdo/88/2017 k vyššie uvedeným názorom na doplnenie poukázal aj na obdobné názory, ktoré vyslovil Najvyšší súd Českej republiky napr. v rozsudku z 21. februára 2018 sp. zn. 30 Cdo 1840/2017 podľa ktorého, „Najvyšší soud ve své rozhodovací praxi konstantne dovozuje, že nárok na náhradu škody způsobené nesprávnym úředním postupem či

nezákonným rozhodnutím môže byť vŕči štátu uplatnené pouze tehdy, jestliže by poškozený nedosáhl uspokojení své pohľadávky vŕči tomu, kdo by k němu byl jinak povinen“, (s odkazom na rozhodnutie bývalého Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 16. apríla 1985 sp. zn. 4 Cz 110/84). Zároveň poukázal na aktuálnu judikatúru Najvyššieho súdu Českej republiky napr. uznesenie zo 4. novembra 2004 sp. zn. 25 Cdo 1404/2004, z 2. júna 2011 sp. zn. 28 Cdo 4230/2010, zo 14. septembra 2011 sp. zn. 28 Cdo 2154/2011, z 9. februára 2012 sp. zn. 28 Cdo 1756/2010, z 3. júna 2014 sp. zn. 30 Cdo 4418/2013, ale aj nález Ústavného súdu Českej republiky z 13. marca 2012 sp. zn. I. ÚS 529/2009, a uznesenia z 25. júna 2012 sp. zn. II. ÚS 1664/12, z 15. decembra 2011 sp. zn. II. ÚS 1950/11.

11. Ústavný súd v náleze z 13. decembra 2013 sp. zn. II. ÚS 165/2012 uviedol, že „ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti už konštatoval (III. ÚS 361/09), že z dlhodobej a relatívne ustálenej judikatúry všeobecných súdov vyplýva, že nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu štátu môže byť v občianskom súdnom konaní uplatnený až vtedy, ak žalobca nemohol dosiahnuť uspokojenie svojej pohľadávky z titulu bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto tento prospech získal, a je povinný ho vydať. Pokiaľ má účastník pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia, škoda mu ešte nevznikla, a preto nemôže byť daná zodpovednosť štátu za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb. Nárok na náhradu škody od štátu by mohol úspešne uplatniť iba vtedy, ak by preukázal, že sa bezúspešne domáhal vydania bezdôvodného obohatenia. Existencia pohľadávky na vydanie bezdôvodného obohatenia vylučuje vznik škody ako majetkovej ujmy, a tým aj konkurenciu právnej úpravy zodpovednosti za škodu s právnou úpravou bezdôvodného obohatenia. Kým žalobca má pohľadávku na vydanie bezdôvodného obohatenia voči tomu, kto ho získal, resp. kým nepreukázal bezúspešné domáhanie sa vydania tohto obohatenia, ak táto bezúspešnosť nebola ním zavinená, nie je daný základný predpoklad zodpovednosti štátu za škodu podľa zákona č. 58/1969 Zb., a to existencia samotnej škody (napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cz/110/84 zo 16. apríla 1985).“ Obdobný názor vyplýva aj z uznesení ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 17/2013 zo 16. januára 2013, sp. zn. III. ÚS 361/2009 z 26. novembra 2009, sp. zn. III. ÚS 45/2008 zo 7. februára 2008.

12. Opačný názor, t. j., že v rámci zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú výkonom orgánu verejnej moci má prednosť náhrada škody pred bezdôvodným obohatením vyplýva, z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/48/2010, ktoré je posudzované za exces (m. m. sp. zn. 2Cdo/155/2011 a 2MCdo/13/2013; rozhodnutia vydané v totožnej veci, poznámka dovolacieho súdu).

12.1. Najvyšší súd v uznesení z 21. decembra 2010 sp. zn. 2Cdo/48/2010 k riešeniu otázky kolízie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia a nároku na náhradu škody uviedol, že „bezdôvodné obohatenie má subsidiárny charakter, predstavuje len podporný titul pre ochranu osoby postihnutej v majetkovej sfére; primárnym bude vždy inštitút náhrady škody, ak osobe dlžníka možno pričítať zodpovednosť za protiprávne konanie“. Poukázal na stanovisko bývalého Najvyššieho súdu Československej socialistickej republiky Cpjf 183/82 z ktorého vyplýva, že „Nie je v rozpore s ustanoveniami zákona č. 58/1969 Zb. ani Občianskeho zákonníka, ak nie sú pri predbežnom prejednaní nároku na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím uspokojované tie nároky, pri ktorých je zrejmé, že žiadateľovi svedčí súvisiaca pohľadávka, ktorú môže po práve uplatniť a dosiahnuť jej splnenie voči inému subjektu zodpovednému z dôvodu získania bezdôvodného obohatenia“. Z rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/199/2005 vyplýva len to, že pokiaľ žalobca nepreukázal bezúspešné domáhanie sa vydania bezdôvodného obohatenia, nie je daný predpoklad zodpovednosti štátu. V tejto súvislosti poznamenal, že judikatúrou ovplyvnenou ešte paternalistickou ochranou štátu súdmi, ktorá sa určitou kvalifikovanou procedúrou, stanoviskom občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu zmenila na jednoznačné závery, že „nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia je možné uplatniť len v tom prípade, ak nie sú podmienky pre dosiahnutie rovnakého uspokojenia z titulu nároku na náhradu škody“ (Zo správy o zhodnotení úrovne rozhodovania súdov SSR vo veciach zodpovednosti za neoprávnený majetkový prospech, Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk č. 2-3/1979, pod č. 1, str. 79-80), čo bolo potvrdené aj ďalším stanoviskom uverejneným pod rozhodnutím č. 25/1986, str. 299 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk“. Najvyšší súd napokon zdôraznil, že je potrebné vychádzať zo zásady, ktorú akceptuje zásadná súdna prax i právna teória, podľa ktorej vzhľadom na subsidiárnu povahu nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia má prednosť uspokojenia nároku z titulu náhrady škody, a len v prípade, ak nie sú splnené podmienky pre dosiahnutie rovnakého uspokojenia z titulu náhrady škody, možno uplatniť nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia (R 1/1979, s. 79/80, R 25/1986, s. 299, Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk“).

12.2. Z judikátu R 1/1979 vyplýva právna veta v znení: „Ustanovení občianskeho zákoníku o bezdôvodným obohacení lze ve vztahu mezi týmiž subjekty aplikovat teprve v situaci, nejsou-li splněny předpoklady odpovědnosti za škodu“.

12.3. Z judikátu R 25/1986 vyplýva právna veta v znení: „Pokiaľ tomu, na čí úkor bol neoprávnený majetkový prospech získaný, vznikla škoda, môže sa domáhať jej náhrady, ak sú splnené zákonné predpoklady pre zodpovednosť za škodu. Vydania neoprávneného majetkového prospechu sa možno domáhať do tej výšky, do ktorej bol neoprávnený majetkový prospech na úkor oprávneného získaný. Ak ten, voči komu sa uplatňuje nárok na vydanie neoprávneného majetkového prospechu, už uhradil tomu, na čí úkor bol majetkový prospech získaný, vzniknutú škodu, má právo odpočítať si od majetkového prospechu, ktorý by mal vydať, sumu, ktorú už zaplatil z dôvodu náhrady škody. Nárok na vydanie neoprávneného majetkového prospechu možno však uplatniť iba v tom prípade, ak nie sú podmienky pre dosiahnutie rovnakého uspokojenia z dôvodu nároku na náhradu škody“.

13. Vychádzajúc z uvedeného, vec prejednávajúci senát konštatuje splnenie predpokladu prípustnosti dovolania vyplývajúceho z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c) CSP, pri riešení posudzovania dovolateľkou vymedzenej právnej otázky konkurencie nároku na náhradu škody voči štátu a nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia.

14. Veľký senát občianskoprávneho kolégia v rozhodnutiach sp. zn. 1VCdo/3/2019 a 1VCdo/4/2019 vyslovil názor, podľa ktorého „pre splnenie podmienky predloženia veci veľkému senátu je však rozhodujúca existencia právneho názoru trojčlenného senátu, vysloveného v uznesení o postúpení veci veľkému senátu, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu. Pokiaľ by existovalo rozhodnutie trojčlenného senátu najvyššieho súdu, vyjadrujúce odlišný právny názor už vyslovený iným alebo totožným, trojčlenným senátom, nie je splnená zákonná podmienka uvedená v ustanovení § 48 ods. 1 CSP. V takomto prípade je naplnený dovolací dôvod podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c) CSP a riešenie právnej otázky, ktorá je rozhodovaná dovolacím súdom rozdielne a rozhodnutie vo veci prináleží trojčlennému senátu najvyššieho súdu. Existencia publikovaného rozhodnutia najvyššieho súdu resp. stanoviska veľkého senátu nie je zákonnou podmienkou“. Nálezom ústavného súdu z 20. októbra 2021 sp. zn. I. ÚS 189/2021 ústavný súd zrušil uznesenie veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu sp. zn. 1VCdo/3/2019. Výklad ustanovenia § 48 ods. 1 CSP považoval za ústavne neakceptovateľný z dôvodov porušovania princípu predvídateľnosti rozhodovania a rozhodnutia.

15. Veľký senát obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu v neskoršom uznesení z 25. februára 2021 sp. zn. 1VObdo/1/2020, považoval za súladný s právnou úpravou veľkého senátu podľa § 48 ods. 1 CSP iný názor, v zmysle ktorého je „povinnosťou trojčlenného senátu najvyššieho súdu postúpiť vec veľkému senátu aj v situácii, kedy už o určitej otázke existuje rozdielna rozhodovacia prax jednotlivých senátov najvyššieho senátu a nielen v situácii, ak sa chce odkloniť od právneho názoru, dovtedy jediného alebo ustáleného, ktorý bol vyslovený v inom rozhodnutí najvyššieho súdu“.

16. Podľa § 48 ods. 1 a ods. 3 veta prvá CSP ak senát najvyššieho súdu pri svojom rozhodovaní dospeje k právnemu názoru, ktorý je odlišný od právneho názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, postúpi vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu. V uznesení o postúpení veci odôvodní svoj odlišný právny názor. Právny názor vyjadrený v rozhodnutí veľkého senátu je pre senáty najvyššieho súdu záväzný.

17. V súlade so zachovaním princípu právnej istoty zaručeným čl. 2 Základných princípov CSP, v záujme zjednotenia a najmä ustálenia rozhodovacej praxe najvyššieho súdu v otázke konkurencie nároku na náhradu škody voči štátu a nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, senát 8C najvyššieho súdu postúpil vec na rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia v súlade s 48 ods. 1 CSP.

18. Podľa § 1 zákona č. 514/2003 Z. z. tento zákon upravuje a) zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci, b) zodpovednosť obce a vyššieho územného celku (ďalej len "územná samospráva") za škodu spôsobenú orgánmi územnej samosprávy pri výkone samosprávy, c) predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody a právo na regresnú náhradu.

19. Podľa § 2 zákona č. 514/2003 Z. z. na účely tohto zákona a) výkon verejnej moci je rozhodovanie a úradný postup orgánov verejnej moci o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, b) orgán verejnej moci je 1. štátny orgán, 2. orgán územnej samosprávy, verejnoprávna inštitúcia, orgán záujmovej samosprávy, fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorým zákon zveril výkon verejnej moci.

20. Podľa § 3 ods. 1 a 2 zákona č. 514/2003 Z. z. štát zodpovedá za podmienok ustanovených týmto zákonom za škodu, ktorá bola spôsobená orgánmi verejnej moci, okrem tretej časti toho zákona, pri výkone verejnej moci a) nezákonným rozhodnutím, b) nezákonným zatknutím, zadržaním alebo iným pozbavením osobnej slobody, c) rozhodnutím o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutím o väzbe, alebo d) nesprávnym úradným postupom. Zodpovednosti podľa odseku 1 sa nemožno zbaviť.

21. Podľa § 4 ods. 1 písm. a) bod 2 zákona č. 514/2003 Z. z. o veci náhrady škody, ktorá bola spôsobená orgánom verejnej moci podľa § 3 ods. 1, koná v mene štátu a) Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky ak, škodu spôsobil notár pri výkone verejnej moci.

22. Podľa § 9 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. štát zodpovedá za škodu spôsobenú nesprávnym úradným postupom. Za nesprávny úradný postup sa považuje výkon právomoci orgánom verejnej moci, pri ktorom dôjde k porušeniu právnou normou ustanoveného predpísaného postupu alebo k porušeniu účelu, ku ktorému postup orgánu verejnej moci pri výkone verejnej moci smeruje. Za nesprávny úradný postup sa považuje aj porušenie povinnosti orgánu verejnej moci urobiť úkon alebo vydať rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, nečinnosť orgánu verejnej moci pri výkone verejnej moci, zbytočné preťahy v konaní alebo iný nezákonný zásah do práv, právom chránených záujmov fyzických osôb a právnických osôb.

23. Podľa § 17 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. uhrádza sa skutočná škoda a ušlý zisk, ak osobitný predpis neustanovuje inak.

24. Základnými predpokladmi vzniku zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci orgánom verejnej moci je a) nezákonné rozhodnutie orgánu verejnej moci alebo jeho nesprávny úradný postup, b) existencia škody, c) príčinná súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci alebo jeho nepravým úradným postupom a škodou. Pre aplikáciu zákona č. 514/2003 Z. z. je dôležité rozlišovanie predpokladov zodpovednosti štátu za škodu podľa všeobecnej právnej úpravy a zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, kedy prichádza do úvahy zodpovednosť za škodu iba za splnenia predpokladov vyžadovaných zákonom č. 514/2003 Z. z., ktorý upravuje zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci bez zreteľa na to, či tento výkon je uskutočňovaný orgánmi štátu alebo orgánmi, na ktoré boli funkcie štátu prenesené s tým, že zodpovednosť štátu je koncipovaná na princípe objektívnej zodpovednosti (§ 3 ods. 2). V zásade platí, že prednosť má osobitná právna úprava, ktorá môže odkazovať na aplikáciu ustanovení všeobecnej právnej úpravy.

25. Z okolností preskúmvanej veci je nepochybné, že k vzniku zodpovednosti štátu za škodu došlo v súvislosti so zložením finančných prostriedkov do notárskej úschovy u notára U. X. C., ktorý bol právoplatne uznaný za vinného z prečinu porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku podľa § 238 Trestného zákona na tom skutkovom základe, že potom ako notár prijal dňa 4. apríla 2008 na bankový účet do notárskej úschovy sumu 52 000 000 Sk (1 726 083,78 eura), ktorá bola prevedená z účtu zložiteľa TRANSKONTRAKT spol. s r. o., ktorá mala byť dňa 11. apríla 2008 aj s pripísaným úrokom poukázaná na účet zložiteľa a to na základe zápisnice o notárskej úschove zo 4. apríla 2008, č. N 75/2008, U 8/2008; notár len na základe dohody o zmene podmienok uvedenej notárskej úschovy uzavretej dňa 4. apríla 2008 a v rozpore so zákonnými povinnosťami notára na požiadanie obžalovaného U. previedol na rôzne účty a uskutočnil výbery v hotovosti ku škode spoločnosti TRANSKONTAKT spol. s r. o. vo výške 48 000 500 Sk (1 609 905,06 eura, bod 2.3. odôvodnenia). K vráteniu finančných prostriedkov spolu s úrokom na účet žalobkyne v zmysle notárskej zápisnice o úschove zo 4. apríla 2008, sp. zn. N 75/2008, U 8/2008 nedošlo, čím žalobkyňa vznikla skutočná škoda na jej majetku.

26. Podľa § 3 ods. 1 Notárskeho poriadku v znení účinnom do 31. decembra 2008 notárskou činnosťou je a) spisovanie a vydávanie listín o právnych úkonoch (§ 46 až 55), b) osvedčovanie právne významných skutočností (§ 56 až 64), c) konania vo veciach notárskych úschov (§ 65 až 73), d) úkony vo veciach notárskych centrálnych registrov (§ 73a až 73j).

27. Podľa § 2 Notárskeho poriadku v znení účinnom do 31. decembra 2008 notár je štátom určenou a splnomocnenou osobou vykonávať notársku činnosť a ďalšiu činnosť podľa tohto zákona.

28. Z citovaného ustanovenia vyplýva, že v § 3 Notárskeho poriadku je vymedzené, čo je notárskou činnosťou a akú inú činnosť okrem notárskej činnosti môže notár ešte vykonávať. V odseku 1 sú uvedené činnosti, ktoré notár vykonáva v mene štátu priamo na základe zákona. V odseku 2 ide o ďalšiu činnosť vykonávanú na základe osobitného predpisu, ktorým je Civilný mimosporový poriadok, podľa ktorého notár koná v mene súdu v konaní o dedičstve a v konaní o umorení listiny ako súdny komisár na základe poverenia vydaného súdom. Notárska činnosť a ďalšia činnosť je výkonom verejnej moci, pri ich výkone má notár postavenie verejného činiteľa.

29. Podľa § 70 ods. 1 a 2 Notárskeho poriadku v znení účinnom do 31. decembra 2008 notár môže prijať do úschovy peniaze len vtedy, ak ich zložiteľ vkladá do úschovy, a to len v súvislosti s jeho činnosťou podľa § 3 ods. 1 a § 5 za účelom vydania peňazí určitému príjemcovi alebo ich zloženia na určenom mieste, ktorým môže byť len banka alebo pobočka zahraničnej banky. Notár počas úschovy uloží peniaze v banke alebo v pobočke zahraničnej banky na osobitný bežný účet znejúci na jeho meno s označením „notárska úschova“.

30. Podľa § 70a ods. 5 veta prvá Notárskeho poriadku v znení účinnom do 31. decembra 2008 pri nakladaní s peniazmi, ktoré sú predmetom úschovy, notár je povinný postupovať podľa príkazu obsiahnutého v zmluve, ak tento zákon neustanovuje inak.

31. Podľa § 40 ods. 1 Notárskeho poriadku v znení účinnom do 31. decembra 2008 ak osobitný zákon 3a) neustanovuje inak, notár zodpovedá za škodu tomu, komu ju spôsobil on alebo jeho zamestnanec v súvislosti s činnosťou podľa tohto zákona.

32. Notár zodpovedá za škodu podľa tohto ustanovenia iba v prípade, ak osobitný zákon neustanovuje inak. Týmto osobitným zákonom v poznámke pod čiarou 3a) je zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2003.

33. Otázkou, či vykonávanie notárskej činnosti je výkonom verejnej moci, za ktorú má zodpovedať štát sa zaoberal najvyšší súd v uznesení zo 17. júla 2018 sp. zn. 1Obdo/21/2017, v ktorom vyslovil záver, že ustanovenie § 4 ods. 4 Notárskeho poriadku bolo zavedené s účinnosťou od 1. septembra 2009 zákonom č. 304/2009 Z. z. Z citovaného ustanovenia vyplýva, že vykonávanie notárskej činnosti je výkonom verejnej moci. Je pravda, že ku dňu spísania predmetnej notárskej zápisnice a prijatia peňazí do úschovy uvedené ustanovenie ešte neplatilo. Ako však vyplýva z dôvodovej správy k ustanoveniu § 4 ods. 4 zákona č. 304/2009 Z. z., citované ustanovenie len *expressis verbis* zadefinovalo, že vykonávanie notárskej činnosti, ktorú vykonáva notár, nie iné ním poverené osoby je výkonom verejnej moci. Ustanovenie § 4 ods. 4 zákona č. 304/2009 Z. z., ktorým sa s účinnosťou od 1. septembra 2009 zmenil a doplnil zákon č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) len výslovne zadefinovalo postavenie notára ako orgánu verejnej moci v nadväznosti na ustanovenie § 4 ods. 1 a 2 zákona, ustanovenia ktoré platili aj predtým a rovnako činnosť notára pri vykonávaní notárskej činnosti bola považovaná za výkon verejnej moci, hoci do 31. augusta 2009 to *expressis verbis* nebolo upravené v zákone.

34. Ústavný súd v uznesení z 12. septembra 2013 sp. zn. II. ÚS 431/2013 k otázke pasívnej vecnej legitímácie žalovanej 2/ (notárky) v spore, akceptoval právny názor krajského súdu, ktorý dospel k záveru, že žalobu voči žalovanej 2/ (notárke) bolo potrebné zamietnuť z dôvodu nedostatku pasívnej vecnej legitímácie na jej strane, nakoľko nebolo možné akceptovať argumentáciu sťažovateľky, podľa ktorej notár pri výkone verejnej moci zodpovedá podľa ustanovenia § 415 Občianskeho zákonníka, keď takýmto výkladom by sa poprela úprava zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, kde zo spôsobenej škody vzniká záväzkový vzťah medzi poškodeným a nositeľmi verejnej moci, nie jej jednotlivými vykonávateľmi. Štát delegoval výkon verejnej moci na niektoré subjekty, ale musí naďalej niesť zodpovednosť za výkon tejto moci. Preto na uľahčenie postavenia poškodeného zákonodarca upravil priamu zodpovednosť štátu za výkon verejnej moci, pričom riadny výkon verejnej moci zabezpečuje regresným nárokom štátu voči osobe, ktorá škodu spôsobila.

35. Podľa § 489 Občianskeho zákonníka záväzky vznikajú z právnych úkonov, najmä zo zmlúv, ako aj zo spôsobenej škody, z bezdôvodného obohatenia alebo z iných skutočností uvedených v zákone.

36. Podľa § 451 Občianskeho zákonníka kto sa na úkor iného bezdôvodne obohatí, musí obohatenie vydať. Bezdôvodným obohatením je majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov.

37. Právne vzťahy z bezdôvodného obohatenia predstavujú osobitný záväzkový vzťah. Na jeho vznik sa vyžaduje kumulatívne splnenie zákonných predpokladov, ktorým je objektívna fakticita vzniku majetkovej povahy vyjadriteľnej v peniazoch. Právna skutočnosť bezdôvodného obohatenia sa jedného subjektu súkromnoprávneho vzťahu na úkor iného subjektu súkromnoprávneho vzťahu teda predstavuje samostatný zaväzovací právny dôvod. Obohatenie teda musí byť na „úkor“ iného subjektu práva. Právna úprava bezdôvodného obohatenia je subsidiárna vo vzťahu k iným inštitútom súkromného práva v tom zmysle, že sa uplatní výlučne vtedy, ak právne následky majetkovej nerovnováhy nie sú pokryté inou právnou úpravou predstavujúcou právny dôvod vzniku záväzku a teda i reparačných ustanovení. A contrario sa právna úprava bezdôvodného obohatenia uplatní výlučne vtedy, ak nerovnováha v majetkovej sfére subjektov súkromnoprávných vzťahov vznikla v dôsledku absencie relevantného právneho dôvodu. Uvedené platí obdobne i o súbehu bezdôvodného obohatenia so zodpovednosťou za škodu. Ak je právnym dôvodom vzniku majetkového prospechu protiprávne konanie škodcu, či škodná udalosť, povinnosť majetkovej reparácie tejto nerovnováhy sa odvíja od titulu náhrady škody nie od bezdôvodného obohatenia (Števíček M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M., a kol. Občiansky zákonník II. § 451-880. 2. vydanie. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2019, 1723-1724 s.).

38. Záver o subsidiárnom charaktere nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, vyplýva aj zo stanoviska občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej socialistickej republiky sp. zn. Cpj 37/78 z 21. decembra 1998, podľa ktorého „nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia je možné uplatniť len v tom prípade, ak nie sú podmienky pre dosiahnutie rovnakého uspokojenia z titulu nároku na náhradu škody“.

39. Zhodnotením skutkových okolností v preskúmvanej veci, sa senát 8C nestotožnil so záverom odvolacieho súdu o neexistencii škody ako jedného zo zákonných predpokladov zodpovednosti za škodu. Určenie výšky škody v trestnom rozsudku predstavuje jej určenie v minimálnom rozsahu potrebnom pre naplnenie kvalifikačného znaku vzniku škodlivého následku, t. j. naplnenie predpokladov vzniku zodpovednosti za škodu a kvalifikovanej škody pri tých trestných činoch, pri ktorých Trestný zákon obligatórne vyžaduje aj splnenie ďalších kvalifikačných znakov. Notár U.. X. C. bol právoplatne uznaný za vinného z prečinu poškodzovania cudzej veci podľa § 238 Trestného zákona, ktorým protiprávnym konaním došlo k vzniku škodového následku, teda k spôsobeniu škody inému určenej v trestnom rozsudku vo výške 1 609 905,06 eura (bod 2.3. odôvodnenia).

40. Rozsah viazanosti súdu trestným rozsudkom v prípadoch, v ktorých sa zákonné znaky zhodujú s okolnosťami relevantnými resp. podstatnými pre rozhodnutie v občianskoprávnom konaní, nemožno obmedziť len na závery o protiprávnom konaní t. j. o spáchaní trestného činu a o tom, kto ho spáchal. Ústavné súladný výklad ustanovenia § 193 veta tretia CSP vyžaduje, aby súdy rozhodujúce o nároku na náhradu škody, boli viazané odsudzujúcim trestným rozsudkom vo vzťahu ku všetkým skutočnostiam, ktoré boli podmienkou odsúdenia a trestným súdom zistené. To platí aj o zistení vzniku škody u poškodeného v dôsledku protiprávneho konania odsúdeného (m. m. nález ústavného súdu z 23. novembra 2011 sp. zn. I. ÚS 269/2011; m. m. R 35/1993).

41. Z nálezú ústavného súdu č. k. III. ÚS 424/2023-48 z 25. januára 2024 vo vzťahu k zodpovednosti súdneho exekútora za škodu vyplýva právny záver, v zmysle ktorého „z hľadiska postavenia súdneho exekútora a výkonu jeho činnosti je zrejmé, že súdny exekútor v súvislosti s výkonom exekučnej činnosti má postavenie verejného činiteľa a vykonávanie exekučnej činnosti je výkonom verejnej moci. Nie je povinnosťou poškodeného domáhať sa vydania bezdôvodného obohatenia z osobného majetku exekútora, pretože exekútor vykonáva exekučnú činnosť ako orgán verejnej moci, nie ako súkromná osoba a vzťah v exekučnom konaní medzi exekútorom a poškodeným je vzťah verejnoprávny. Iná je však situácia, ak je majetkový prospech, ktorý predstavuje škodu, v rukách tretej osoby, teda nie u exekútora ako vykonávateľa verejnej moci. Vtedy je prijateľný výklad, na ktorý aj poukazuje najvyšší súd, že najskôr sa má táto osoba domáhať vydania bezdôvodného obohatenia voči tejto osobe. Inak by mohlo dôjsť k zneužívaniu zodpovednosti štátu za škodu výkonom verejnej moci, čo je absolútne nežiaduce“. Vo vzťahu k námietke, či sťažovateľ nemal povinnosť domáhať sa najskôr vydania bezdôvodného

obohatenia od exekútora ako fyzickej osoby, ústavný súd uzavrel, že „v tomto prípade nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia nemal prioritu“.

42. Podľa názoru senátu 8C uvedený právny názor ústavného súdu je analogicky aplikovateľný aj na danú vec. Notár v rámci výkonu notárskej činnosti uvedenej v § 3 ods. 1 Notárskeho poriadku v znení účinnom do 31. decembra 2008, konal v mene štátu ako orgán verejnej moci, preto vychádzajúc z princípu objektívnej zodpovednosti a verejnoprávneho vzťahu medzi poškodenou a konajúcim notárom v mene štátu, v dôsledku jeho nesprávneho úradného postupu, právoplatne uznaného zo spáchania prečinu, vznikla zodpovednosť štátu zo zákona (§ 3 a § 4 ods. 1 písm. a) bod 2 zákona č. 514/2003 Z. z.).

43. Podľa § 25 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. ak nie je ustanovené inak, spravujú sa právne vzťahy upravené v tomto zákone osobitným predpisom 12); (pod poznámkou 12) je uvedený Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov; poznámka dovolacieho súdu).

44. Podľa § 438 ods. 1 Občianskeho zákonníka ak škodu spôsobí viac škodcov, zodpovedajú za ňu spoločne a nerozdielne.

45. Škoda je spôsobená viacerými škodcami vtedy, ak protiprávne konanie viacerých osôb viedlo k jej vzniku. Nemusí ísť o aktívne spoločné konanie formou spolupáchatelstva, postačí, ak bola škoda spôsobená viacerými osobami, hoci tieto konali nezávisle od seba. Zodpovednosť každého zo subjektov je posudzovaná samostatne, a to najmä s ohľadom na protiprávnosť jeho správania sa a na príčinnú súvislosť medzi správaním sa, porušením právnej povinnosti a vznikom škody. Ustanovenie § 438 Občianskeho zákonníka nerozlišuje medzi fyzickými a právnickými osobami (či štátom). Solidárna zodpovednosť viacerých škodcov sa uplatní bez ohľadu na právny režim ich zodpovednosti (subjektívna alebo objektívna, špeciálna alebo všeobecná skutková podstata zodpovednosti za škodu). Viacerí škodcovia sú zaviazaní spoločne a nerozdielne. To znamená, že poškodený si môže uplatniť náhradu celej škody od ktoréhokoľvek škodcu, bez ohľadu na mieru jeho účasti na delikte. Každý zo škodcov je voči poškodenému povinný plniť náhradu škody v plnom rozsahu (Števček, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M., a kol. Občiansky zákonník I. § 1-450. 2. vydanie. Komentár. Praha: C.H. Beck, 2019, 1603-1605 s.).

46. Najvyšší súd v uznesení z 12. septembra 2011 sp. zn. 5Cdo/110/2011 k výkladu ustanovenia § 438 Občianskeho zákonníka uviedol, že podstata solidárnej zodpovednosti spočíva v tom, že každý škodca zodpovedá za ostatných a všetci zodpovedajú za každého jednotlivého škodcu. Jej zmyslom je prehĺbiť zodpovednosť škodcov za spôsobenú škodu a dôsledne zabezpečiť ochranu práv poškodeného. Právna úprava umožňuje poškodenému domáhať sa náhrady škody na ktoromkoľvek z poškodených, pretože funkciou pasívnej solidarity je uľahčenie pozície poškodeného. Poškodený môže požadovať náhradu škody od jedného škodcu, ktorý sa nemôže brániť tým, aby poškodený požadoval náhradu aj od ostatných škodcov. Pri škode spôsobenej viacerými subjektmi zákon dáva prednosť pravidlu spoločnej a nerozdielnej zodpovednosti voči poškodenému s tým, že vo vzájomnom pomere sa škodcovia vysporiadajú podľa účasti na spôsobenej škode (§ 439 Občianskeho zákonníka). Táto zásada má základ v ustanovení § 511 Občianskeho zákonníka a v podstate platí aj pri vyporiadaní vzájomného vzťahu medzi solidárne zodpovednými škodcami (§ 439 Občianskeho zákonníka). Zatiaľ čo všeobecná úprava solidárnej zodpovednosti (§ 511 Občianskeho zákonníka) počíta s tým, že ak nie je stanovené inak, sú podiely spoločných dlžníkov rovnaké, ustanovenie § 439 Občianskeho zákonníka, ktoré je vo vzťahu k nemu ustanovením špeciálnym, spočíva v tom, že tomu zo škodcov, ktorý náhradu škody splnil, vzniká právo požadovať náhradu škody od ostatných škodcov (regres) podľa miery ich účasti na spôsobenej škode.

47. V kontexte uvedeného senát 8C k riešeniu nastolenej právnej otázky uvádza, že nie je podmienkou uplatnenia nároku na náhradu škody podľa zákona č. 514/2003 Z. z., ktorá vznikla z dôvodu nesprávneho úradného postupu orgánu verejnej moci, prednostné uplatnenie nároku na náhradu škody voči ďalšej osobe spoluzodpovednej za vznik škody v adhéznom konaní, či uplatnenie nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia. Namietané nesprávne právne posúdenie existencie a vzniku škody, ako aj právny záver o prednosti uplatnenia nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia nie je v danej veci priliehavý.

48. Na základe uvedených dôvodov senát 8C v súlade s § 48 ods. 1 CSP postúpil vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu.

49. Toto rozhodnutie bolo prijaté Najvyšším súdom Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.